

Fortællinger fra praksis

Inspiration til arbejdet med kvalitetsinitiativerne
på erhvervsskolerne

Indhold

Introduktion	3
Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag	5
Styrket differentiering	11
Stærkere kobling mellem skole og praktik	14

Introduktion

Bedre kvalitet i erhvervsuddannelserne. Det var hovedformålet med de tre kvalitetsinitiativer Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag, Styrket differentiering og Stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel. Kvalitetsinitiativerne blev igangsat i forbindelse med finansloven 2013. I dette hæfte har EVA samlet ni skolars erfaringer med initiativerne.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) præsenterer i dette hæfte ni skolars erfaringer fra arbejdet med de tre kvalitetsinitiativer. Formålet er at give andre skoler inspiration til deres arbejde med initiativerne. Hæftet er bestilt af Undervisningsministeriet.

Hæftet indeholder ni casebeskrivelser. Hæftet giver eksempler på, hvilke udfordringer og muligheder skolerne har oplevet i arbejdet med initiativerne. Det giver eksempler på, hvordan skolerne har forankret, evalueret og fulgt op på initiativerne. Og endelig berører hæftet initiativernes tidsperspektiver, elementer af nyudvikling og skolernes oplevelse af, hvordan initiativerne påvirker kvaliteten af undervisningen.

Om undersøgelsen

Hæftet baserer sig på interviews med én til to ledere og én lærer på hver af de ni skoler. Skolerne blev interviewet i slutningen af 2013. I udvælgelsen af skolerne er der lagt vægt på, at de havde gjort sig overvejelser og erfaringer, som kunne inspirere andre skoler i arbejdet med de tre kvalitetsinitiativer.

Hæftet har et særligt fokus på de erfaringer, skolerne har gjort sig med initiativerne, siden de afleverede handlingsplanerne i april 2013. Hæftet trækker derudover også på EVA's analyse af alle skolars handlingsplaner,

som du kan læse i notatet "Kvalitetsinitiativer på Erhvervsuddannelserne" (EVA, 2014).

Hæftet er udarbejdet af evalueringskonsulent Cæcilie Schou og evalueringsmedarbejder Lina Nielsen.

God læselyst!

LÆS OM:

- **Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag**
  - Skive Tekniske Skole
  - EUC Nordvestsjælland
  - EUC Nordvest
  - Tech College Aalborg
- **Styrket differentiering**
  - Randers Social- og Sundhedsskole
  - Århus Købmandsskole
- **Stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel**
  - Viden Djurs
  - Social- og Sundhedsskolen Herning
  - CPH West.

BOKS 1: KVALITETSINITIATIVERNE KORT FORTALT

Regeringen indgik i november 2012 en aftale med Venstre, Dansk Folkeparti, Enhedslisten og Det Konservative Folkeparti om bedre erhvervsuddannelser og styrket uddannelsesgaranti. Med aftalen blev der afsat midler til at øge kvaliteten i erhvervsuddannelserne gennem skolernes arbejde med en række kvalitetsinitiativer. Nogle var fortsættelser eller justeringer af tidligere initiativer. Tre var nye:

- Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag
- Styrket differentiering
- Stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel

Undervisningsministeriet fastlagde, at skolernes arbejde med disse tre nye initiativer skulle dokumenteres i den årlige handlingsplan for øget gennemførelse 2013 i form af obligatoriske indsatsområder.

Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag: Den enkelte skole skal vedtage og implementere et fælles didaktisk og pædagogisk grundlag, som afspejler de udfordringer, der knytter sig til planlægning og gennemførelse af undervisningen af skolens elever.

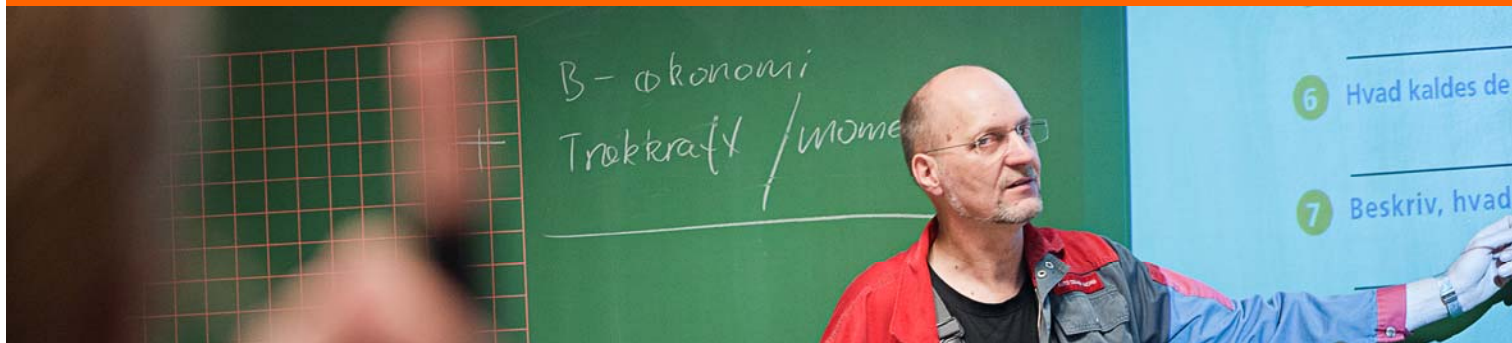
Styrket differentiering: Lærerne skal styrkes i at kunne differentiere undervisningen, sådan at de systematisk tager udgangspunkt i elevernes faglige, sociale og personlige forudsætninger, når de tilrettelægger deres undervisning. Dette skal ske gennem udvikling af metoder til differentiering.

Stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel:

Skolerne skal styrke samarbejdet mellem lærere, praktikoplærere og praktikvejledere om det fælles uddannelsesansvar, herunder undervisningens og oplæringens indhold og form.

Styrket differentiering og stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel udgør delelementer af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag. Der skal derfor være en rød tråd mellem de tre initiativer, og skolerne skal beskrive deres arbejde med styrket differentiering og koblingen mellem skoledel og praktikdel i deres fælles didaktiske og pædagogiske grundlag.

Fælles didaktisk og pædagogisk grundlag

Skab et fælles grundlag for skolens didaktiske og pædagogiske arbejde. Det var en af de opgaver, skolerne blev stillet med kvalitetsinitiativerne. Opgaven har været både krævende og givende for skolerne. Nedenfor kan du læse, hvordan EUC Nordvest, Tech College Aalborg, EUC Nordvestsjælland og Skive Tekniske Skole har grebet arbejdet med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag an.

Med et fælles didaktisk og pædagogisk grundlag får skolerne et fælles udgangspunkt for det didaktiske og pædagogiske arbejde. Grundlaget skal bruges både i planlægning af undervisningen og i selve undervisningssituationen. Formålet er, at skolerne får bedre kvalitet i undervisningen, samtidig med at de styrker deres samlede didaktiske og pædagogiske arbejde.

I dette kapitel opridses nogle af de vigtigste erfaringer fra arbejdet med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag, der går igen på tværs af de interviewede skoler.

Større fokus på fælles didaktik og pædagogik

Mange af skolerne har tidligere arbejdet med en fælles didaktisk og pædagogisk retning, men arbejdet med grundlaget har skærpet skolernes opmærksomhed på denne retning. Med kvalitetsinitiativerne er arbejdet blevet systematiseret, og der er kommet et fornyet fokus på fælles pædagogik og didaktik.

Nogle ledere fortæller, at arbejdet med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag også har gjort dem mere opmærksomme på deres pædagogiske rolle og på, hvordan de kan støtte lærerne i deres didaktiske og pædagogiske udviklingsproces. Didaktik og pædagogik

er ikke kun den enkelte lærers eller det enkelte teams ansvar, men også et ledelsesansvar og et fælles anliggende for både afdeling og skole.

Svært for skolerne at forankre et fælles grundlag

Det er en udfordring at sikre, at grundlaget ikke bare bliver ord på et stykke papir, men bliver et levende og fælles grundlag, som lærere og ledelse bruger – og ikke mindst oplever som relevant.

Flere skoler nævner derfor, at det er vigtigt, at implementeringen og forankringen af grundlaget tager højde for forskelle mellem afdelinger, uddannelser, lærere og elever. Afdelingerne og uddannelserne har forskellige traditioner, de arbejder under forskellige vilkår og har forskellige lærer- og elevgrundlag. Nogle afdelinger og uddannelser har fx tradition for dialog om en fælles didaktisk og pædagogisk retning, mens andre er startet forfra.

De fleste lærere har også sparsom erfaring med at arbejde systematisk med didaktiske og pædagogiske problemstillinger. Flere skoler har derfor gode erfaringer med at målrette lærernes kompetenceudvikling og efteruddannelse mod det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag, så der skabes et fælles sprog om skolens

didaktiske og pædagogiske retning blandt alle medarbejdere på skolen.

Skolernes erfaringer viser, at en vigtig forudsætning for forankring er, at lærerne og afdelingerne selv er med til at omsætte grundlaget til konkrete aktiviteter, der giver mening i forhold til de konkrete problemstillinger, de står over for i deres daglige arbejde. Opmærksomhed på forskelligheden skal dog ikke ske på bekostning af den fælles retning. Det er derfor vigtigt, at der er en rød tråd i aktiviteterne og skolens fælles didaktiske og pædagogiske grundlag.

Det er et langt sejt træk

Det tager tid at skabe et fælles didaktisk og pædagogisk grundlag. Et grundlag udarbejdes, implementeres og forankres ikke med en præsentation på et enkelt møde

– det er derimod en proces, der kræver vedholdenhed og kontinuitet. Det er en af de vigtigste erfaringer, som skolerne har gjort sig. Nogle skoler har fulgt deres tidsplan, mens andre skoler har oplevet at blive forsinket i arbejdet. Interne organisatoriske ændringer har forsinket arbejdet, og også bekymringer for den nye overenskomst, der træder i kraft i august 2014, og kontanthjælpsreformen fylder p.t. meget i skolernes bevidsthed.

Mange ledere og lærere beskriver dog også det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag som et projekt, der ikke har en slutdato. Målet er at få skabt langsigtede arbejdsmetoder, der virker, og som opleves som brugbare og relevante for både lærere og ledere.

EUC NORDVESTSJÆLLAND

Vigtigt med en fælles forståelse blandt lederne

På EUC Nordvestsjælland erfarede man, at skolens merkan- tile og tekniske områder ofte arbejdede med didaktiske og pædagogiske problemstillinger ud fra forskellige tilgange frem for som et fælles skoleprojekt. Med udarbejdelsen af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag har skolen forsøgt at styrke den fælles retning i skolens arbejde. En af skolens største erfaringer var dog, at man først må sikre sig, at alle taler om det samme, når man taler om didaktik og pædagogik.

“Vi talte i øst og i vest”

EUC Nordvestsjælland havde oprindeligt planlagt, at afdelingsledelsen skulle deltage aktivt i udarbejdelsen af skolens fælles didaktiske og pædagogiske grundlag. De skulle bl.a. byde ind med hvilke aktiviteter, de ville arbejde med i forbindelse med implementeringen af grundlaget.

Det viste sig dog hurtigt, at der på skolen var meget forskellige opfattelser af, hvordan man fx definerede og forstod begreber som differentiering, klasserumsledelse og evalueringsfaglighed.

Som følge af begrebsforvirringen besluttede skolen, at man først internt i ledelsesgruppen måtte afklare, hvad man mente, når man talte om didaktik og pædagogik. En mindre gruppe definerede derfor en overordnet skoletolkning af begreberne, bl.a. også for at sikre, at præsentationen af grundlaget for resten af skolen blev entydig og klar. Skolen oplevede dette som et nødvendigt første skridt, hvis begreberne efterfølgende skulle kunne omsættes i de enkelte afdelinger. “Vi talte i øst og i vest, og vi var nødt til at få stoppet op, for ellers ville det fælles ryge,” som en fra arbejdsgruppen beskriver det.

Ledelsen udvalgte en række fælles indsatser afledt af grundlaget, som de enkelte afdelinger fremover skal udmønte i konkrete aktiviteter. Afdelingerne kan fx vælge selv at løfte opgaven eller vælge at trække nogen ind udefra, ligesom de kan tilpasse aktiviteterne til deres eksisterende aktiviteter.

Skolen er endnu ikke nået så langt med præsentationen af grundlaget for skolens lærere som planlagt, bl.a. pga. de indledende manøvrer omkring afklaring af begreber og arbejdsfordelinger. Ledelsen har dog oplevet begrebs- afklaringen som ikke kun nødvendig, men også lærerig, da skolen nu har en fælles og mere præcis tolkning af begreberne.

Supervision skal gøre lærerne i stand til at føre grundlaget ud i livet

For også at skabe dialog om og refleksion over didaktik og pædagogik blandt lærerne planlægger skolen at koble implementeringen af grundlaget op på lærer-til-lærer- supervision med bl.a. observation af kollegernes undervisning. Nogle indgange på skolen har allerede haft gode erfaringer med dette. Erfaringerne fra indgangene viser bl.a., at supervisionen styrker lærernes evalueringskultur samt bevidstheden om betydningen af refleksion over egen og andres undervisning.

Supervisionen skal derfor være med til at gøre lærerne bedre til at mestre den differentiering, klasserumsledelse og håndtering af elevernes personlige og sociale problemstillinger, som er en forudsætning for at det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag afspejles i undervisningen.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Prioritér intern afklaring af de didaktiske og pædagogiske begreber.
- Brug supervision i forankringen af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Lars Halberg (lah@eucnvs.dk).

EUC NORDVEST

Fælles kurser i anerkendende pædagogik

På EUC Nordvest har man valgt at afholde fælles kurser for alle skolens lærere frem for at sende enkelte lærere på kursus i fx didaktiske eller pædagogiske metoder. Skolens erfaringer viser, at det giver lærerne et fælles udgangspunkt og et fælles sprog, at de har samme viden, og at dette har styrket forankringen af skolens fælles didaktiske og pædagogiske grundlag.

Grundlaget har styrket det fælles fokus

EUC Nordvest har gennem flere år arbejdet ud fra en anerkendende pædagogik med relationen til den enkelte elev i centrum. Med udarbejdelsen af et fælles didaktisk og pædagogisk grundlag er retningen dog nu blevet nedskrevet, præciseret og systematiseret.

Selvom arbejdet med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag har ligget i naturlig forlængelse af det hidtidige arbejde, har det, som en leder beskriver det, givet skolen et stærkere fælles fokus på "hvordan vi vil hen, hvordan vi kommer derhen, og hvornår". Skolen fremhæver, at det tager tid at skabe ændringer, men oplever også, at de har arbejdet ud fra den anerkendende pædagogik i så mange år, at der, som en lærer beskriver det, er "en fornemmelse af fælles stemning og retning i arbejdet" på skolen.

Samme udgangspunkt gør det lettere at skabe et fælles sprog

På EUC Nordvest har ledelsen prioriteret at etablere en fælles holdning til skolens samlede kompetencebehov. Dette betyder, at enkelte læreres individuelle ønsker til fx kompetenceudvikling nedprioriteres.

Lærere og ledere fortæller dog, at det, at alle lærere har deltaget i samme kurser, har skabt afsæt for fælles diskussioner og refleksioner – og i sidste ende et fælles sprog om didaktik og pædagogik på skolen. Skolen fremhæver dog, at det kan være lettere at lave aktiviteter i fællesskab på skole- eller afdelingsniveau, når man som EUC Nordvest er en relativt lille skole.

Hvordan går man fra accept til anvendelse?

Selvom alle lærere får samme information og viden, arbejder skolen stadig på at få det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag til at blive en integreret del af undervisningen. En ting er at acceptere det fælles grundlag, en anden ting er at opleve det som naturligt og brugbart i den daglige undervisning.

Det falder fx ikke alle lærere naturligt at arbejde med afsæt i den anerkendende pædagogik, ligesom det heller ikke er alle, der synes, at de får et tilstrækkeligt udbytte af kurserne – selv ikke når de er fælles og opleves som inspirerende af mange andre.

Skolen har haft glæde af at anvende MUS-samtalerne som led i forankringen af grundlaget. Her kan lederen videreformidle grundlagets indhold én-til-én, og lederen kan bedre få en fornemmelse af, hvad læreren har af gode og dårlige erfaringer fra sit arbejde med grundlaget.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Gør kompetenceudviklingen fælles for alle lærere
- Brug MUS-samtalerne i forankringen af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Jane Vinther (jvh@eucnordvest.dk).

TECH COLLEGE AALBORG

Oprettelse af en tværgående pædagogisk enhed

Bedre videndeling og understøttelse af udviklingsarbejdet på skolen. Dette var nogle af de primære årsager til, at Tech College Aalborg oprettede den tværgående pædagogiske enhed Pædagogisk Xperimentarium. Skolens erfaringer var nemlig, at det var svært at sikre videndeling og koordinering af de pædagogiske udviklingsaktiviteter på tværs af en stor skole. En af Pædagogisk Xperimentarium – og dets tilknyttede udviklingskonsulenters – opgaver, bliver derfor at koordinere og styrke de enkelte afdelingers implementering af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag.

Konkretisering af det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag

Sideløbende med Pædagogisk Xperimentarium har skolen – for yderligere at styrke implementeringen af grundlaget – konkretiseret det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag i fem udviklingsprogrammer:

- Lærerrollen/læringsledelse
- Fælles pædagogisk sprog
- Praksisnær undervisning
- Talent
- Motivation og læring.

De fem udviklingsprogrammer udstikker rammerne for alle skolens udviklingsaktiviteter – også aktiviteterne i forbindelse med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag. Selvom udviklingsprogrammerne udstikker rammerne for aktiviteterne, har det dog været vigtigt for skolen, at afdelingerne selv kan bestemme, at de fx vil fokusere på ét af udviklingsprogrammerne. Skolen har heller ikke valgt at angive én metode eller teori som den rigtigste eller vigtigste.

Skolen godkender kun kompetenceudviklingskurser til lærerne, der passer ind under de fem udviklingsprogrammer. Årsagen er, at skolen oplever, at det skaber transfer og videndeling på tværs, når flere teams arbejder med samme udviklingsprogram, fx motivation og læring.

Mere videndeling og koordinering giver fælles fodslag

De fem udviklingsprogrammer er allerede implementeret på skolen, og Pædagogisk Xperimentarium blev

for alvor skudt i gang i januar 2014. Skolens planer er, at Pædagogisk Xperimentarium og de fem udviklingsprogrammer skal gøre det lettere for skolens afdelinger og lærere at omsætte det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag til praksis i læringsrummet.

Skolen erfarede, at dens hidtidige mange forskelligartede aktiviteter ikke var tilstrækkelige til at få flere elever til at gennemføre og til at være tilfredse med undervisningen. Ledelsen ønskede at bevæge sig væk fra ad-hoc-igangsættelse af aktiviteter for elever og lærere. De fem udviklingsprogrammer og etableringen af Pædagogisk Xperimentarium er derfor en del af et "pædagogisk paradigmeskift", hvor skolen i højere grad end tidligere koordinerer sine didaktiske og pædagogiske aktiviteter. Med etableringen af Pædagogisk Xperimentarium forsøger skolen nu at skabe nogle faste rammer for koordinering og videndeling af deres udviklingsaktiviteter.

Skolen er bevidst om, at de enkelte lærere og afdelinger risikerer at opleve tværgående instanser med centralisering af viden og ekspertise som bedrevidende. Skolen erfarede dog, at en fordel ved Pædagogisk Xperimentarium er, at de personer, der skal sikre videndelingen, ikke er tilknyttet en enkelt afdeling og dermed ikke er farvet af deres egen uddannelseskontekst.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Konkretiser det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag i fx en række udvalgte udviklingsprogrammer
- Skab centralt fastsatte rammer for videndeling og koordinering af pædagogiske udviklingsaktiviteter.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Ole Ervolder (oler@tcaa.dk).

SKIVE TEKNISKE SKOLE

Implementering og forankring af ét fælles koncept

På Skive Tekniske Skole har man valgt at tage afsæt i ét fælles koncept for det didaktiske og pædagogiske arbejde på hele skolen, det såkaldte KRAP-koncept. Skolen har i de seneste par år arbejdet med KRAP, der bl.a. har fokus på elevens ressourcer og på anerkendelse i de pædagogiske møder. Det udgør den pædagogiske rygrad i skolens fælles didaktiske og pædagogiske grundlag. I første omgang er det især på grundforløbet og blandt mentorer og studievejledere, skolen har sat konceptet i søen. Der ligger derfor fortsat en opgave i at få alle lærere til at se den ressourcefokuserede og anerkendende pædagogik som det naturlige udgangspunkt for deres undervisning.

Skolen arbejder på at implementere konceptet på hele skolen. Alt personale – fra lærerne over det teknisk-administrative personale til kantine-personalet og lederne – er i forskellig grad blevet introduceret til konceptet. Grundforløbslærere, uddannelsesledere, studievejledere og mentorer har deltaget i ni kursusdage i løbet af de to år, hvor de har fået en række værktøjer til brug i undervisningen og opbygning af gode relationer til eleverne. Fra april 2014 påbegynder skolen et internt kursus i konceptet for alle nyansatte lærere. Skolen afholder derudover kompetenceudvikling i forbindelse med det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag, så der bliver en fælles forståelse blandt alle lærere.

Det nye for skolen har været at få ekspliciteret konceptet på skrift i handlingsplanen for øget gennemførelse, lokale undervisningsplaner og skolens kontaktlærerhåndbog. Både lærere og ledere har oplevet det som en god proces at få stoppet op og blive klar på, hvilke målsætninger der er for arbejdet samt få sat flere ord på, hvad det er de gør, hvordan de gør det, og hvorfor de gør det.

At udbrede et fælles koncept på hele skolen

Ledelsen oplever, at personalet har taget godt imod konceptet, og at flere og flere praktiserer det. Nogle lærere har dog oplevet det som en stor opgave at planlægge undervisningsforløb ud fra den anerkendende tilgang

med dens store fokus på at tilpasse undervisningen til den enkelte elevs behov.

En vigtig årsag er, at lærergruppen består af både lærere med pædagogisk baggrund og nye lærere med begrænset pædagogisk og didaktisk erfaring. Lærerne har derfor forskellige kompetencer og forudsætninger for at anvende konceptet i deres daglige undervisning.

Skolen har derfor haft stor opmærksomhed på, hvordan man bedst videreformidler pædagogisk og didaktisk viden til lærere, der har en stærk faglig identitet, så de også udvikler en pædagogisk identitet. Skolen har bl.a. gennemført forsøg med supervision af lærerteamene, hvor psykologer kommer ud i teamene og giver sparring i forhold til elever med faglige og sociale problemer. De enkelte afdelinger er også i gang med at udarbejde teamhåndbøger, der er tænkt som et "rækværk" for diskussion og implementering af grundlaget blandt lærerne.

Selvom skolen stadig er i gang med aktiviteterne – og dermed endnu ikke er helt i mål – forventes det, at disse tiltag kan hjælpe til få alle lærere med.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Priorité ét fælles koncept for skolens didaktiske og pædagogiske arbejde.
- Vær opmærksom på, at ikke alle lærere har samme forudsætninger for at kunne anvende de didaktiske og pædagogiske metoder i deres undervisning.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Marianne Husted (mkh@skivets.dk)

Styrket differentiering

Mange skoler har i flere år arbejdet på at styrke differentiering af undervisningen. Med kvalitetsinitiativerne skal arbejdet nu styrkes og systematiseres. I dette kapitel kan du læse om Århus Købmandsskoles og Randers Social- og Sundhedsskoles erfaringer fra dette arbejde. De har bl.a. erfaringer med indgangstests og e-læringsværktøjer samt erfaringer med at skabe rum for refleksion over differentiering lærerne imellem.

Differentiering er et kernebegreb i skolernes didaktiske og pædagogiske arbejde. Kvalitetsinitiativerne har sat fornyet fokus på, at undervisningen skal tage højde for de enkelte elevers forudsætninger – og på, hvilke metoder skolerne kan bruge til at sikre dette. Skolernes erfaringer viser, at lærerne allerede differentierer meget, men at både ledelse, lærere og elever stadig kan have glæde af refleksion over og udvikling af nye metoder.

I dette kapitel opridses nogle af de erfaringer med initiativet, der går igen blandt de interviewede skoler.

Differentiering er ikke nyt – men det er stadig svært at omsætte til praksis

Det er ikke nyt for skolerne at arbejde med differentiering. Mange aktiviteter i forbindelse med kvalitetsinitiativet er derfor fortsættelser eller videreudviklinger af allerede igangsatte aktiviteter på skolerne.

Skolerne oplever dog, at differentiering stadig er svært for mange lærere at omsætte til praksis i den daglige undervisning. Nogle ledere fremhæver derfor også, at arbejdet med handlingsplanen og det fælles didaktiske og pædagogiske grundlag har skabt udgangspunkt for en brugbar systematisering og præcisering af, hvordan de griber differentieringen an – og hvordan de kan blive endnu bedre til at differentiere.

Arbejdet med grundlaget har også gjort nogle ledere mere bevidste om deres egen rolle i understøttelsen af lærernes arbejde med differentiering: "Det er ikke kun den enkelte lærers ansvar at tænke differentiering, det er hele organisationens ansvar," fortæller en leder.

Flere metoder til differentiering

De interviewede skoler har både aktiviteter, der kan karakteriseres som pædagogisk og organisatorisk differentiering. Dvs. både differentiering inden for samme klasse eller hold og opdeling af eleverne i hold, hvor de opnår kompetencer på forskellige niveauer.

En af de metoder, skolerne har særligt gode erfaringer med, er metodefrihed. Her udvælger skolen ikke én metode eller teori, hele skolen skal arbejde med. Derimod har skolerne fokus på at styrke lærernes evner til at vælge den metode, som passer bedst til den elevgruppe eller problemstilling, de møder.

ÅRHUS KØBMANDSSKOLE

Den e-lærende digitale skole – indgangstests og e-læringsværktøjer

På Århus Købmandsskole har man i flere år arbejdet med den e-lærende digitale skole. Den e-lærende digitale skole har fokus på brug af it i undervisningen, bl.a. vha. screening af elever, i-bøger og udvikling af e-læringsværktøjer til bl.a. talforståelse og faglig læsning. Skolen har også haft fokus på at styrke brugen af elevplan, så eleverne har adgang til alt materiale. Den e-lærende digitale skole udgør rammen for store dele af arbejdet med differentiering på Århus Købmandsskole. Projektet er ledelsesmæssigt bestemt, men har også haft fokus på bl.a. kompetenceudvikling af lærerne, så de kan anvende og videreudvikle de digitale værktøjer.

Den e-lærende digitale skole er forankret i skolens udviklingsafdeling, "dventures", som står for metode- og kompetenceudviklingen af de mange aktiviteter.

Lærerne skal bruge it, fordi det giver mening

Ledelsen har haft fokus på, at den enkelte lærer skal arbejde med it, ikke bare fordi det er muligt teknologisk, men fordi det giver mening for dem, og fordi de oplever, at eleverne lærer mere af det.

Målet er, at lærerne skal blive bedre til at træffe mere kvalificerede valg af metoder og skabe nye metoder, frem for at tage udgangspunkt i de tilgængelige teknologiske værktøjer, fx en særlig app.

Skolens udviklingsafdeling udvikler bl.a. e-læringsværktøjer, der hjælper lærerne til bedre at differentiere undervisningen, fx programmer hvor eleverne kan træne udenadslære og faktuel viden. Alle lærere har modtaget en uges undervisning i skolens udviklingsafdeling. Skolen har dog erfaret, at undervisningen af lærerne skal tage afsæt i konkrete udfordringer, som lærerne møder i deres undervisning. Det er også en fordel at samle lærerne i faggrupper på tværs af uddannelserne for at sikre videndeling.

Skolen vil fremover i højere grad tildele lærerne tid og sparring med udviklingsafdelingen, hvis de får en god ide til, hvordan man fx kan koble it og differentiering.

Eleverne screenes inden skolestart

Århus Købmandsskoles arbejder også med screening af elever inden skolestart som del af den e-lærende digitale skole. Screeningen foregår dels via en digital test af elevernes læsning, talforståelse og it-færdigheder, dels via samtaler med de enkelte elever.

Screeningen hjælper ikke kun til at kvalificere inddeling af eleverne på forskellige hold. Det er også et værktøj til at give lærerne et forhåndskendskab til eleverne. Lærerne får resultaterne af screeningen for deres klasse, således at de kan sammenligne eleverne ud fra en række parametre med de andre klasser. Denne viden giver lærerne viden om den enkelte elev, hvilket bl.a. giver mulighed for hurtigere tildeling af støtteforanstaltninger, fx it-rygsæk.

Fra 2014 går den e-lærende digitale skole fra at være et udviklingsprojekt, som lærerne bliver tilbudt, til at indebære et krav om at lærerne skal bruge it i deres undervisning. Ledelsen har valgt at gøre dette til et krav for at sikre hurtig implementering blandt alle lærere. Selvom nogle lærere har taget projektet til sig med begejstring, har det været en udfordring at få alle lærere med – og nogle har taget decideret afstand fra projektet. Som led i arbejdet med at få de sidste lærere med, vil skolen fremover i højere grad sikre, at alle lærere har tilstrækkelige it-kompetencer til at arbejde innovativt med it.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Inddrag lærerne i udviklingen af fx e-læringsværktøjer – så opleves de også som mere meningsfulde for lærerne i deres undervisning
- Screening af eleverne inden skolestart kan sikre hurtigere igangsættelse af fx støtteforanstaltninger.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Hans Henning Nielsen (hani@aabcdk.dk).

RANDERS SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLE

At skabe rum for refleksion over differentiering – og sprede de gode erfaringer

“Vi differentierer allerede rigtig meget”. Det var et af de mest centrale læringspunkter fra projektet Unge på kanten, som Randers Social- og Sundhedsskole igangsatte i sin Djurslandsafdeling i 2011. Unge på kanten tog oprindeligt afsæt i en udkants- og fastholdelsesproblematik i forhold til sårbare unge. Bevidstheden blandt de deltagende lærere om, at de allerede differentierer meget, blev dog en anden vigtig erfaring fra projektet. Projektet blev afsluttet i sommeren 2013, og skolen er nu i gang med at implementere dele af projektet på resten af skolen.

Vekslen mellem fælles refleksion og afprøvning i praksis

Et af de vigtigste formål med projektet Unge på kanten var at få en bred tilgang til differentiering. Formålet var derfor ikke at finde én differentieringsmetode, som alle lærere skulle bruge, men derimod, at lærerne bruger den metode, der passer til deres elever.

En gruppe lærere deltog i projektet, der vekslede mellem møder mellem lærerne og en ekstern ekspert og perioder, hvor lærerne afprøvede en række differentieringsmetoder i praksis.

Lærerne erfarede bl.a., at eleverne kan hjælpes til at løse opgaverne på deres eget niveau, hvis læreren taler med eleverne om, hvor dybt og bredt de kan nå med den konkrete opgave. I projektet brugte man også rollespil og stationer, hvor eleverne vekslede mellem fx at læse, gøre, fremstille osv.

De deltagende lærere evaluerede projektet positivt og oplevede forløbet som inspirerende. Den vekslende form og de fælles refleksioner gjorde lærerne mere bevidste om, at de allerede differentierer i deres undervisning, og de fælles refleksioner skabte rum for inspiration kollegerne imellem.

Når de gode erfaringer fra et projekt skal deles med resten af skolen

Skolen har bl.a. valgt at videreføre projektets fokus på at skabe rum for fælles refleksion over differentiering blandt lærerne og implementere projektets brede tilgang til differentiering blandt alle lærere.

De enkelte teams skal derfor selv beslutte, hvordan de tænker differentiering – og ikke mindst hvordan det giver mening at arbejde med differentiering i forhold til deres elever.

Skolen er endnu ikke færdig med dette arbejde, men man har oplevet, at det kan være en udfordring at sprede de gode erfaringer fra et projekt, som enkelte lærere har deltaget i, til resten af skolen – særligt når skolens to afdelinger ligger geografisk adskilt fra hinanden, som det er tilfældet på Randers Social- og Sundhedsskole.

En af de deltagende lærere fortæller også, at det har været en udfordring at sprede begejstringen og forståelsen for, hvad det vil sige at have en bred tilgang til differentiering i praksis: “Det er svært at viderefordre den proces, vi har været igennem, til andre, hvor vi har fået intens sparring med en ekspert. Det kan man ikke lære på et enkelt kursus.”

Skolen har forsøgt at skabe grobund for udrulningen til resten af skolen, ved at de lærere, der har deltaget i Unge på kanten, løbende har delt deres erfaringer med deres kolleger på workshops på pædagogiske dage. De andre lærere har da også generelt taget godt imod projektet, og der har været stor interesse – særligt fordi de deltagende lærere har været så begejstrede.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Fælles refleksion og ekstern sparring giver inspiration til, hvordan man bedst differentierer
- Husk at sprede de gode erfaringer til resten af skolen gennem fx workshops, når enkelte lærere har deltaget i et projekt.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Anne-Birgitte Rohwedder (abn@sosuranders.dk).

Stærkere kobling mellem skole og praktik

En stærkere kobling mellem det, eleverne lærer på skolen, og det de lærer, når de er i praktik. Det var et af formålene med kvalitetsinitiativet Stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel. I dette kapitel kan du læse om Viden Djurs, Social- og Sundhedsskolen Herning og CPH Wests erfaringer med at styrke overgangen mellem skole og praktik gennem bl.a. virksomhedspartner-skaber, virksomhedspraktik blandt lærerne og virksomhedsforlagt undervisning.

Elevernes vekslen mellem skole og praktik bliver lettere at håndtere for eleven, hvis skoler og virksomheder arbejder tæt. Det er en af de erfaringer, skolerne har gjort sig gennem arbejdet med at styrke overgangen mellem skole og praktik.

I dette kapitel opridses nogle af de erfaringer med initiativet, der går igen blandt de interviewede skoler.

Samarbejdet bliver systematiseret

Skolerne har længe arbejdet med at styrke koblingen mellem det eleverne lærer på skolen, og det, de lærer, når de er i praktik.

Nogle skoler har allerede gode samarbejder med lokale virksomheder, som begge parter nyder godt af. Skolerne fortæller dog også, at kvalitetsinitiativet har givet et større fokus på bl.a. systematisering af samarbejdet.

Selvom det er en stor opgave, viser skolernes erfaringer, at samarbejdet bl.a. giver viden om virksomhedernes forventninger til eleverne, der gør det lettere at sikre, at den undervisning, eleverne får på skolen, opleves som relevant for eleverne, når de kommer i praktik.

Virksomhederne ud på skolerne

Gæsteforelæsninger, opgaver stillet af virksomheder, branchedage og virksomhedspartner-skaber. Det er nogle af de aktiviteter, som skolerne bruger til at skabe en stærkere kobling mellem skoledel og praktikdel. Virksomhederne involveres også mere direkte i undervisningen i form af bl.a. virksomhedsoplæg til lærerne eller gæsteforelæsninger for eleverne.

Skolernes erfaringer viser, at det kan være svært at få virksomhederne til at forstå udbyttet af at deltage i arrangementerne – og til at være interesserede i at afsætte tid til dialog med skolen. Når det lykkes, er det dog givende for begge parter. Det er dog ofte et resultat af en vedholdende og langvarig indsats – og et resultat af gode erfaringer fra tidligere samarbejder.

Lærere og elever ud i virksomhederne

“Vi skal kende den virkelighed, eleverne møder, når de kommer ud i praktik.” Sådan motiverer en leder skolens valg af at sende lærerne i virksomhedspraktik. Virksomhedspraktik bruges, sammen med særligt virksomheds

Besøg, som en måde at styrke lærernes kendskab til virksomhederne. Ved at deltage i virksomhedernes dagligdag, bliver det lettere for lærerne at både kvalificere undervisningen – og forberede eleverne på den virkelighed, de møder, når de kommer i praktik.

Skolerne har også erfaringer med at få eleverne mere ud i virksomhederne – og ikke kun som del af deres praktik. Skolernes erfaringer fra fx den virksomhedsforlagte undervisning er, at eleverne får lettere ved at tilegne sig teori, når de lærer teorien i den kontekst, hvor de senere skal bruge den. Skolernes erfaringer peger dog også på, at det er vigtigt med klare aftaler mellem skole og virksomhed om fx ansvarsfordeling, når samarbejdet får en tættere og mere systematisk form.

SOCIAL- OG SUNDHEDSSKOLEN HERNING

Praksisinddragelse i skoleforløb

Mere læring i autentisk plejemiljø via brug af virksomhedsforlagt undervisning. Dette var et af formålene med Social- og Sundhedsskolen Hernings samarbejde med et lokalt kommunalt plejecenter. Skolens erfaringer fra samarbejdet er gode – eleverne fastholdes og får lettere ved at lære teori, når det kobles til rigtige praksissituationer. Eleverne lærer også at være opmærksomme på, hvilken kontekst de træder ind i, når de går ind til borgeren, hvilket de kan drage nytte af, når de senere skal ud i praktik. Skolens erfaringer viser dog, at etableringen af bl.a. klare aftaler med samarbejdspartnerne er vigtig for, at samarbejdet lykkes.

Muligheder for "næsten-realistiske læringssituationer"

Samarbejdet med det kommunale plejecenter var en del af projektet "Learning to go", der har fokus på, at elevernes undervisning i teori foregår tæt på praksis. Projektet blev igangsat i april 2013 på Social- og Sundhedsskolen Hernings Holstebroafdeling. Projektet er en del af en større skoleindsats, hvor skolen bruger nye organiserings- og undervisningsformer. Skolen er derfor sideløbende i gang med at bygge nye undervisningslokaliteter, som giver bedre muligheder for "næsten-realistiske læringssituationer".

Når teorien kommer i spil

"Learning to go" har haft fokus på at koble teori til praksis. Lærerne serverede fx – i forbindelse med et tema om "det gode måltid" – en dag helt uventet kakao og rundstykker for eleverne. Eleverne skulle notere, hvilke sansemæssige oplevelser dette gav dem. Eleverne fik dermed koblet teori og praksis ved at få indblik i, hvad mad kan betyde for de borgere, de møder, når de selv kommer i praktik. Projektet har fokus på, at eleverne selv bliver nysgerrige, og selv skal finde ud af, hvordan de kan finde den viden, de skal bruge, når de arbejder med fx at lave produkter, som kan gøre borgerens hverdag bedre. Lærernes rolle har også ændret sig med projektet. De bliver procesvejledere mere end traditionelle undervisere, bl.a. fordi der ikke er traditionel tavleundervisning – en rolle som lærerne også har skullet øve sig på.

Ude på plejecentret har eleverne bl.a. lavet feltarbejde og interview blandt personalet og borgerne. Eleverne har også afprøvet de ideer, de udvikler på

skolen, på plejecentret. Skolens erfaringer viser dog, at det kan være svært at fastholde et teorifokus, når man underviser i teori i praksis, ligesom det kan være svært at være så spontan i undervisningen, som man normalt ville være, når man er ude hos borgerne.

Skolens erfaringer viser også, at nogle elever har svært ved at tage de nye organisations- og undervisningsformer til sig, hvor de selv skal være med til at skabe deres egen undervisning.

Eleverne har generelt taget godt imod den nye måde at blive undervist på. Lærerne vurderer, at eleverne oplever teorien som mere spændende og relevant, når den kommer i spil i relation til konkrete udfordringer fra praksis. Skolen har ikke samlet op på, hvilken betydning eleverne oplever, deres nye viden har, når de kommer i praktik. Eleverne, der har været en del af samarbejdet med plejecentret, har dog haft en højere grad af fastholdelse på grundforløbet end de øvrige elever.

Fremover viderefører skolen bl.a. den virksomhedsforlagte undervisning som valgfag, ligesom skolen breder nogle af projektets elementer ud i den øvrige undervisning, bl.a. i form af temaer i de nye uddannelsesordninger.

Både plejecentret og skolen har været glade for samarbejdet. Skolen har dog lært, at det er vigtigt at sikre, at der er lavet klare samarbejdsaftaler og tidsplaner. Det er også vigtigt, at alle parter – også personalet på fx et plejecenter – er velinformerede, da de er en vigtig del af projektet.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Eleverne fastholdes og får lettere ved at lære teori, når undervisningen kobles til konkrete situationer fra praksis
- Det kræver øvelse, planlægning og klare samarbejdsaftaler at samarbejde med praksis

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Peter Nothlev (pn@sosuherning.dk).

VIDEN DJURS

Virksomhedspartnerskaber – at bygge bro til erhvervslivet

Stærkere netværk til de lokale virksomheder og bedre undervisning til eleverne. Dette var et af formålene med Viden Djurs' satsning på virksomhedspartnerskaber med skolens lokale virksomheder. Virksomhedspartnerskaberne betyder, at virksomhederne oftere deltager i undervisningen, bl.a. som gæsteundervisere, casevirksomheder, dommerpanel, sponsorer eller ved at stille konkrete opgaver, eleverne kan løse. Skolens erfaringer viser, at det kræver tid og gåpåmod at opbygge gode relationer til virksomhederne – men også, at det kan betale sig at være tålmodig.

Mere systematisk samarbejde med de lokale virksomheder

Viden Djurs har over en længere periode forsøgt at styrke kontakten til virksomhederne i lokalområdet. Med virksomhedspartnerskaberne har skolen dog bevæget sig fra projektbaserede samarbejder til etablering af mere systematiske samarbejder med virksomhederne.

Skolen har bl.a. oprettet en hjemmeside, hvor virksomhederne kan tilkendegive, hvilken grad af involvering de ønsker. Ideen er, at det skal være simpelt, og at virksomhederne skal kunne deltage i både større og mindre grad. Efter få måneder har enkelte virksomheder tilmeldt sig via hjemmesiden.

Samarbejdet med Kattegatcentret

I efteråret 2013 afholdt skolen sin årlige innovationsuge for samtlige elever. I innovationsugen arbejder eleverne med tværfaglige projekter i samarbejde med virksomheder, hvor virksomheder og kommuner byder ind med opgaver, som eleverne løser i samarbejde med den kaospirot, der også er tilknyttet innovationsugen.

En af disse virksomheder var Kattegatcentret. Kattegatcentret ønskede bl.a. hjælp til, hvordan de kunne bruge medierne til at ramme en bredere målgruppe. Alle eleverne på Viden Djurs' medieafdeling udviklede hjemmesider og andre elektroniske features til dette formål.

Kattegatcentret fungerede som dommer, og den bedste gruppe fik efterfølgende lov til at præsentere sine resultater for centret.

Nogle lærere oplevede det som en udfordring at arbejde tværfagligt og have en mere faciliterende rolle. Et af formålene med at inddrage virksomhederne i undervisningen var dog at gøre undervisningen mere relevant og praksisnær, og skolens samlede oplevelse er, at eleverne er glade for arbejdsformen. Det betød også meget for elevernes motivation i forhold til projektet, at en "rigtig" virksomhed var involveret. Skolens indtryk er, at eleverne bruger deres erfaringer med at skabe nye ideer og selv følger dem til dørs, når de efterfølgende skal i praktik. For nogle elever har det også været en måde at sikre sig en praktikplads på – nogle virksomheder ser nemlig virksomhedspartnerskaberne som en mulighed for at spotte talenter.

Fra skepsis til begejstring

Skolens erfaring er, at virksomhederne gerne deltager i skolens projekter. Hvis der er en umiddelbar skepsis ændrer det sig ofte hurtigt til begejstring. "Det har været hårdt arbejde, men nu kan virksomhederne også se, at de får noget ud af det. Det spredt sig som ringe i vandet," som en leder beskriver det.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Det kræver gåpåmod at skabe gode relationer til virksomhederne – men tålmodighed og vedholdenhed betaler sig.
- Samarbejder med "rigtige" virksomheder styrker elevernes motivation og engagement

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Marianne Skov (skov@videndjurs.dk).

CPH WEST

Lærere i virksomhedspraktik giver bedre kendskab til praksis

Virksomhedspraktik til alle lærere. Det er en af de mange indsatsler, CPH West har sat i gang for at skabe en bedre sammenhæng mellem elevernes skoledel og praktikdel. Et af formålene med virksomhedspraktikken er, at gøre det lettere for lærerne at tilpasse undervisningen til den virkelighed, eleverne møder i deres praktikvirksomheder.

CPH West har gennem længere tid arbejdet med at skabe en stærk kontakt til de lokale virksomheder. Skolen har bl.a. haft mere fokus på at støtte eleverne i deres praktikpladssøgning, brugt virksomhedsforlagt undervisning, lavet virksomhedspartnerskaber og brugt virksomhedscases i undervisningen.

Lærerne får bedre kendskab til praksis

Skolens erfaringer viste, at særligt lærerne på de merkantile uddannelser havde et problem med manglende praksiskendskab. Alle lærerne havde dog glæde af at få et bedre kendskab til praksis, og skolen valgte derfor, at virksomhedspraktikken skulle gælde for alle lærere. Ca. 75 % af skolens lærere havde i slutningen af 2013 været i virksomhedspraktik. Lærerne har været i praktik fra en enkelt dag til flere dage. Nyuddannede lærere har fået lov til at følge hovedforløbslever.

Skolens enkelte afdelinger har selv organiseret praktikken, men midlerne kommer fra centralt hold og ikke fra afdelingernes driftsbudgetter.

For at gøre forløbet så realistisk som muligt er lærerne blevet opfordret til selv at tage kontakt til den virksomhed, de gerne vil i praktik i. For nogle lærere var det grænseoverskridende selv at skulle tage kontakt, men det gav lærerne indblik i den situation, eleverne står i, når de selv skal søge praktikpladser.

Ens ord får mere vægt, når man kender praksis

Ledere og lærere fortæller, at virksomhedspraktikken – i kombination med de andre samarbejder med virksomhederne – har givet lærere og elever en bedre fornemmelse for, hvad der sker i brancherne. Selvom mange lærere har tidligere erfaring fra praksis,

ændrer brancherne sig, og tonen ændrer sig. Ledere og lærere understreger dog også, at få dage kun er nok til at få et overordnet indblik i virksomhedernes dagligdag.

De fleste lærere har taget godt imod initiativet, og skolen har fået positive tilbagemeldinger fra virksomhederne. Lærerne fortæller, at deres ord har større vægt, når de fortæller eleverne, hvilken virkelighed de kommer til at møde i praktikken. Det er også lettere for lærerne at komme med eksempler fra praksis, som eleverne kan relatere fx teori til.

Lærerne fortæller også, at virksomhedspraktikken giver dem en bedre forståelse for, hvilke personlige kompetencer der i dag kræves af eleverne, når de er i praktik. Endelig får lærerne en oplagt mulighed for fx at snakke uformelt med den elevansvarlige om, hvad de forventer af eleverne, når de kommer ud.

CPH West er stadig i gang med at finde en model for, hvordan der samles bedst op på de forskellige læreres erfaringer fra praktikken. Lærerne har indtil videre lavet et kort skriv om deres erfaringer, men mere systematisk opsamling er endnu ikke blevet etableret.

GODE RÅD TIL INSPIRATION

- Virksomhedspraktik gør det lettere for lærerne at tilpasse undervisningen til den virkelighed, eleverne møder, når de kommer i praktik.
- Hvis lærerne selv skal finde deres egen praktikplads, får de en fornemmelse af den situation, eleverne står i, når de selv skal finde praktikpladser.

Hvis du vil vide mere om skolens erfaringer, kan du kontakte: Michael Jensen (mje@cphwest.dk).

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

Fortællinger fra praksis

© 2014 Danmarks Evalueringsinstitut

Foto

Thomas Søndergaard

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

ISBN: (www) 978-87-7958-759-5